

ЖИВОПИСЕЦЬ ПРАВДИ

/до 80-річчя від дня народження Григора Михайловича Тютюнника/

*Від прози Г. Тютюнника віє весняною пишністю, добротою і любов'ю.
Діти – поезія його душі.*

Володимир Біленко

Чудові твори Григора Михайловича Тютюнника, освячені його талантом правди, доброти і любові, щодалі утверджуються як класичне надбання української літератури. Його проза сповнена багатством асоціацій, живих народних типів, психологічним, філософським змістом. З великою відповідальністю Григір Тютюнник ставився до слова, а джерелом його творчості була любов до людини. «Мало – бачити. Мало – розуміти. Треба любити», - так вважав письменник.

Григір Михайлович Тютюнник народився 5 грудня 1931р. в с. Шилівка на Полтавщині в

селянській родині. Дитинство і юність письменника припали на найважчі роки нашої недавньої історії. Скільки лихого довелося пережити Григору! У 1937 р., коли хлопчику було шість років, батька заарештували органи НКВС, із заслання він не повернувся. Рано залишившись без батька, деякий час виховувався у дядьковій родині на Луганщині.

У 1938 році Григір пішов до школи в український перший клас, який нараховував сім учнів, а тому через деякий час був розформований, і хлопця перевели в російський клас. З того часу і до 1962 року, як зазначав сам Тютюнник, він розмовляв, писав листи (іноді оповідання) виключно російською мовою.

Після п'ятого класу Григір навчався в Зіньківському ремісничому училищі № 7, закінчивши його, працював на Харківському заводі ім. Малишева, але захворів на легені, повернувся до рідної Шилівки, не відпрацювавши належних трьох років, за що відсидів чотири місяці в колонії. Як вийшов, повернувся у Донбас, будував Миронівську ДРЕС, слюсарував.

1951 року Григір Тютюнник був призваний до Радянської Армії, служив у морфлоті радистом на Далекому Сході. Саме в цей час почав листуватися зі старшим братом Григорієм, який уже публікувався. Він замінив йому батька, став найпершим літературним учителем, і гіркота ранньої втрати брата (1961 р.) супроводжувала Григора все життя. Після демобілізації закінчив вечірню школу, працював токарем у вагонному депо.

У 1957-1962 роках майбутній письменник навчався в Харківському університеті на філологічному факультеті. Будучи на передостанньому курсі навчання, юнак почав виступати з новелами в пресі, хоч писав їх уже давненько.

Першу новелу «В сумерки» написав російською мовою і надрукував її в журналі «Крестьянка» у 1961 р. Після смерті брата переклав новелу українською мовою і з того часу писав лише нею.

Після закінчення Харківського університету Григір Тютюнник учителював у вечірній школі на Донбасі, у 1963р. переїхав до Києва, де працював у редакції газети «Літературна Україна», надрукував в ній кілька нарисів на різні теми та перші оповідання: «Дивак», «Рожевий морок», «Кленовий пагін», «Сито, сито...». Журнали

«Дніпро»

та

«Зміна»

вміщують

його

новели «Місячної ночі», «Зав'язь»,

«На згарищі», «У сутінки», «Чудасія», «Смерть кавалера».

Зацікавившись кінематографом, Григір Тютюнник працює у сценарній майстерні Київської кіностудії ім. О. Довженка, — створює літературний сценарій за романом свого брата

«Вир».

У 1966р. вийшла перша книжка письменника «Зав'язь» (вид-во «Молодь»). «Зав'язь» була однією з тих книжок, які засвідчили

новий злет української прози і зробили популярним

ім'я

Гр

игора

Тютюнника,

водно

ч

ас

вирізнивши

його серед творчої молоді.

Наступна книжка «Деревій» (1968р.) була відзначена премією всесоюзного конкурсу, оголошеного «Литературной газетой».

На початку 70-х років Григір Тютюнник працював у видавництві «Веселка». Серед його продукції — настільна книга-календар для дітей «Дванадцять місяців» (1974), у підборі матеріалів до якої виявився його літературний смак, мистецька вимогливість, повага до юного читача. Пише він і сам твори для дітей, видає збірки оповідань «Ласочка» (1970), казок «Степова казка» (1973), які по-новому розкрили талант письменника.

У 70-х роках побачили світ книги новел Григора Тютюнника «Батьківські пороги», «Крайнебо», «Коріння».

За книги «Климко» (1976) і «Вогник далеко в степу» (1978) у лютому 1980 року письменнику присуджено літературну премію ім. Лесі Українки

Тютюнник перекладав українською мовою твори В. Шукшина: 1978р. у видавництві «Молодь» вийшла збірка оповідань та кіноповістей «Калина червона»; він перекладав і твори М. Горького («Серце Данко»), І.Соколова -Микитова («Рік у лісі») та ін.

В останні місяці життя письменник працював над повістю «Житіє Артема Безвіконного».

6 березня 1980 року Григор Тютюнник передчасно пішов з життя.

Справжнє визнання до письменника прийшло, на жаль, лише після його смерті. І важливу роль тут відіграла стаття Олеся Гончара «Живописець правди». «Близкучим новелістом і повістярем увійшов у свідомість сучасного читача Григор Тютюнник, - зазначає О. Гончар. – Сьогодні українську художню прозу не уявити без його хай кількісно й невеликої, але справді вагомій літературної спадщини».

У 1989р. творчість письменника була посмертно відзначена Державною премією України ім. Т. Г. Шевченка.

Твори Григора Тютюнника належать до таких, які перечитуються багаторазово, їхня емоційна наповненість викликає відповідний спалах і в душі читача. Магнетизм Тютюнникової прози з кожним роком зростає, втягуючи у своє поле все більше людей.

Запропонований вашій увазі бібліографічний рекомендаційний список літератури містить відомості про окремі видання творів Григора Тютюнника, публікації його творів у збірниках та літературу про його життя та творчість. Матеріал у межах розділів розміщено в алфавітному порядку.

Твори Григора Тютюнника

Вибрані твори : навч. посіб. / Г. Тютюнник; упоряд., передм., приміт. П. П. Засенка; іл. П. Х. Ткаченка. – К.: Грамота, 2006. – 399 с.: іл. – (Шкільна бібліотека).

До цієї книги входять твори письменника, передбачені шкільною програмою. Новели і повісті у цьому виданні вперше максимально відтворені відповідно до авторських текстів.

Вогник далеко в степу : казка, оповідання, повісті / Григір, Тютюнник; худ. В. Євдокименко. – К. : Веселка, 1979. – 184 с., іл.

До книги увійшов твір «Степова казка», а також оповідання письменника про любов до природи та повісті про долю дітей під час Великої Вітчизняної війни та в післявоєнні роки.

Климко: повість / Григір, Тютюнник; худож. оформл. В. В. Машкова. – К. : Молодь, 1995. – 72 с.

У повісті йдеться про долю хлопчика, який би «виріс серед уквітчаних ... ночей, якби не настали інші ночі, ночі без вогнів». Добрі люди намагаються загоїти горе осиротілої дитини, пригріти її, але війна не милує нікого.

Коріння : оповідання, повість / Григір, Тютюнник. – К. : Дніпро, 1978. – 294с.

До збірки увійшла повість «Облога», головний герой якої – хлопчик-підліток, який опинився на суворих дорогах воєнного лихоліття, оповідання письменника, а також спогади про брата – відомого письменника, автора «Виру» - Григорія Тютюнника.

Облога : вибрані твори / Григір, Тютюнник; упоряд., передм. та приміт. В. Дончика. - 3-тє вид. – К.: Пульсари, 2005. – 832 с.

Одне з найновіших видань творів письменника містить оповідання у тому порядку, в якому вони були вперше надруковані у збірниках, твори, що публікувалися поза збірниками, повісті автора, його твори для дітей, а також нариси, статті, інтерв'ю, щоденникові записи та ін.

Смерть кавалера : повісті і оповідання / Григір, Тютюнник; передм. А. Шевченка. – К.: Махаон-Україна, 2001. – 256с.: іл. – (100 кращих творів українського письменства)
До книги увійшли кращі оповідання автора та повісті «Вогник далеко в степу» і «Облога», що засвідчують своєрідне кредо митця: «Немає загадки таланту. Є вічна загадка любові».

Твори : у 2-х кн. Кн. 1 : оповідання / Григір, Тютюнник; упоряд. А. Шевченко; передм. О. Гончара. – К. : Молодь, 1984. – 328с., іл.
Книга містить новели, оповідання і казки для дітей – жанри, в яких багато працював письменник і в яких особливо яскраво втілювався його самобутній талант.

Твори Григора Тютюнника, надруковані у збірниках

Вогник далеко в степу : (скорочено) / Григір, Тютюнник // До світла : збірник творів про школу / упоряд. І. А. Венгеріць, Н. П. Каменська; худ. В. А. Євдокименко. - К., 1984. – С. 327-337.

Ласочка / Григір, Тютюнник // Давайте дружить! : оповідання, казки, нариси, вірші. – К., 1985. – С. 151-154.

Климко; Лісова сторожка / Григір, Тютюнник // Дніпрова хвиля : хрестоматія нововведених творів до шкільних програм / за ред. П. П. Кононенка; упоряд. В. Я. Неділько. – К., 1992.- С. 756-789.

Климко : уривок з повісті / Григір, Тютюнник // Скарб високої любові : слово про вчителя : вірші, поеми, оповідання, уривки з повістей, романів / упоряд. Л. Дунаєвська. – К., 1990. – С. 84-87.

Климко : (уривок) / Григір, Тютюнник // Крила : збірник художніх творів для учнів середнього шкільного віку / упоряд. А. М. Подолинний; худ. В. М. Мануйлович. – К., 1988. – С. 160-169.

Лісове озеро ; Громовик : оповідання / Григір, Тютюнник // На тихі води, на ясні зорі : краса природи в українській літературі : збірник / упоряд. Г. Ткаченко, Т. Качалова; передм. Я. Гояна; іл. О Міщенко. – К., 2002. – С. 115, 141.

На згарищі; У Кравчини обідають / Григір, Тютюнник // Обрії : зб. худож. творів для позакласного читання у 8-му класі / упоряд. Р. І. Вітренко; худ. В. В. Чупринін. – К., 1991. – С. 186-197.

Сито, сито... / Григір, Тютюнник // Веселка : антологія української літератури для дітей : в 3-х т. Т.3 : проза. – К., 1985.- С. 611-615.

Степова казка : (уривок); Лісова сторожка : (скорочено); Одинокрил; Бушля; Ласочка; Біла мара : (скорочено) / Григір, Тютюнник // Рідне слово : українська дитяча література : хрестоматія : у 2-х кн. Кн. 2. - К., 1999. - С. 305-315.

Література про життя та творчість Григора Тютюнника

Біленко, Володимир. А щирості йому позичати не доводилось : 5 грудня минає 78

років від дня народження Григора Тютюнника :

[
життєвий і творчий шлях письменника

]
/ Володимир, Біленко // Журавлик. – 2009.- № 12(грудень). – С.6-7.

Вітренко, Р. І. Григір Тютюнник : [біографія і характеристика творів письменника] / Р. І. Вітренко // Дніпрова хвиля : хрестоматія нововведених творів до шкільних програм / за ред. П. П. Кононенка; упоряд. В. Я. Неділько. – К., 1992. - С. 751-756.

Вічна загадка любові : літературна спадщина Григора Тютюнника; спогади про письменника / упоряд. та приміт. А. Шевченка. – К.: Рад. письменник, 1988. - 495 с. Книга містить автобіографію, щоденники, листи, інтерв'ю письменника, спогади про нього його рідних та друзів.

Гончар, Олесь. Живописець правди : [передмова] / Олесь, Гончар // Тютюнник, Григір. Твори : у 2-х кн. Кн. 1: оповідання / Григір, Тютюнник; упоряд. А. Шевченко . – К. : Молодь, 1984. – С. 5-10.

Григір Тютюнник : [біографічний нарис та огляд творчості] / Усі українські письменники / упоряд. Ю. І. Хізова, В. В. Щоголева. – Х., 2009. – С. 119-124.

Григір Тютюнник : [біографія] // Веселка : антологія української літератури для дітей : в 3-х т. Т.3 : проза . – К., 1985. – С. 610-611.

Григір Тютюнник : [біографія] // Тютюнник, Григір. Вибрані твори : навч. посіб. / Григір, Тютюнник; упоряд., передм., приміт. П. П. Засенка; іл. П. Х. Ткаченка. – К., 2006. – С. 27-28.

Григір Тютюнник // Усе для школи. Українська література : 11 клас : вип. 8 / авт.-упоряд. Г. Бічук. - 64с.

Видання містить статті про життєвий і творчий шлях письменника, його автобіографію, інтерв'ю українському радіо, уривки із щоденникових записів та інші матеріали, які стануть у нагоді тим, хто хоче більше дізнатись про письменника.

Дончик, В. Любов і біль : [біографія і аналіз творчості письменника] / В. Дончик / Тютюнник, Григір. Облога : вибрані твори / Григір, Тютюнник; упоряд., передм. та приміт. В. Дончика. - 3-тє вид. - К., 2005. - С. 5-23.

Засенко, Петро. Світло неупокореної душі : [характеристика творчості письменника] / Петро, Засенко // Тютюнник, Григір. Вибрані твори : навч. посіб. / Григір, Тютюнник; іл. П. Х. Ткаченка. - К., 2006. - С. 3-26.

Мороз, Л. З. Григір Тютюнник : нарис життя і творчості / Л. З. Мороз. - К.: Дніпро, 1991. - 207 с., іл. - (Літературний портрет).

Пропонована книжка містить спостереження над тим, як громадянська мужність і прозорливість митця, помножені на надзвичайну самовимогливість, вели до створення літературних шедеврів.

Тютюнник Григір Михайлович : [характеристика основних творів та біографічні дані] // Усі письменники і народна творчість : довідник. - К., 2007-2008. - С. 325-329.

Стеблина, М. Григір Тютюнник : [уривок з автобіографії письменника та відомості про нього] / М. Стеблина // Рідне слово : українська дитяча література : хрестоматія : у 2-х кн. Кн. 2. - К., 1999. - С. 303-305.

Шевченко, А. Щастя й злощастя Григора Тютюнника : [передмова] / А. Шевченко // Тютюнник, Григір. Смерть кавалера : повісті і оповідання / Григір, Тютюнник. - К., 2001. - С. 5-16.

Підготувала: Молчанова С.М.

